

Βέλτιστες Παρεμβάσεις και Προοπτικές στο Θεραπευτικό Πλαίσιο της Ανάλυσης της Συμπεριφοράς

Αγγελική Γενά & Πέτρος Γαλάνης
Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών

- Η Πειραματικά Θεμελιωμένη Ανάλυση της Συμπεριφοράς είναι η επιστήμη που μελετά την ανθρώπινη συμπεριφορά και βασίζεται στο Συμπεριφορισμό.
- Η Εφαρμοσμένη Ανάλυση της Συμπεριφοράς (ΕΑΣ) στοχεύει στη βελτίωση της ζωής τους ανθρώπου, μέσω της *ανάλυσης*, της *κατανόησης* και της *πρόβλεψης* της συμπεριφοράς του.

Ερευνητική τεκμηρίωση της παρέμβασης

- «Εμπεριστατωμένες Παρεμβάσεις» (*evidenced-based treatments*) - τεκμηρίωση της αποτελεσματικότητας των θεραπευτικών παρεμβάσεων.
- Θεραπευτικά Προγράμματα ΕΑΣ για τον αυτισμό: έχουν αξιολογηθεί εκτενώς και με αξιόπιστα κριτήρια

National Research Council (2001): Στοιχειώδη Θεραπευτικά Κριτήρια

1. Η θεραπευτική παρέμβαση να βασίζεται σε εξατομικευμένα και εξειδικευμένα προγράμματα, με επιμέρους διδακτικούς στόχους σε όλους τους τομείς της ανάπτυξης.
2. Η παρέμβαση θα πρέπει να ξεκινά αμέσως μετά τη διάγνωση της διαταραχής του αυτισμού, εφόσον η πρώιμη παρέμβαση αποτελεί καθοριστικής σημασίας παράγοντα για τη θεραπευτική έκβαση.

National Research Council (2001): Στοιχειώδη Θεραπευτικά Κριτήρια

3. Τουλάχιστον 25 ώρες θεραπείας εβδομαδιαίως, σε όλη τη διάρκεια του ωρολογιακού έτους.
4. Στο ξεκίνημα της θεραπείας: επαναλαμβανόμενες ευκαιρίες διδασκαλίας, σε όλη τη διάρκεια της ημέρας (διάρκειας: 15-20').
5. Η εκπαίδευση θα πρέπει να γίνεται ατομικά ή σε πολύ μικρές ομοιογενείς ομάδες παιδιών.

National Research Council (2001): Στοιχειώδη Θεραπευτικά Κριτήρια

6. Συμμετοχή όλων των μελών της οικογένειας.
7. Παροχή συμβουλευτικής και στήριξης στην οικογένεια
8. Τακτική αξιολόγηση της προόδου του παιδιού και αναπροσαρμογή του Εξατομικευμένου Εκπαιδευτικού Προγράμματος
9. Αξιολόγηση και εποπτεία του προσωπικού, με κύριο γνώμονα την πρόοδο του παιδιού.

National Research Council (2001): Στοιχειώδη Θεραπευτικά Κριτήρια

10. Παροχή στήριξης στο παιδί από κατάλληλα εκπαιδευμένους συνοδούς, για να ενταχθεί στο γενικό σχολείο και σε εξωσχολικές δραστηριότητες, που του παρέχουν ευκαιρίες αλληλεπίδρασης με τυπικώς αναπτυσσόμενα παιδιά.
11. Βασικοί εκπαιδευτικοί στόχοι: αυθόρμητη και λειτουργική επικοινωνία, κοινωνική αλληλεπίδραση, δεξιότητες παιχνιδιού (ιδιαίτερα με συνομηλίκους), γνωστικές δεξιότητες.

National Research Council (2001): Στοιχειώδη Θεραπευτικά Κριτήρια

12. Αντιμετώπιση προβλημάτων συμπεριφοράς, π.χ. Λειτουργική ανάλυση της συμπεριφοράς.
13. Διδασκαλία σχολικών δεξιοτήτων
14. Έμφαση στη γενίκευση και διατήρηση των νέων δεξιοτήτων στο φυσικό περιβάλλον του παιδιού (π.χ. στο σπίτι και στο σχολείο).

Γενικές Αρχές της Ανάλυσης της Συμπεριφοράς

1. Όλα τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα να προαχθούν γνωσιακά, συναισθηματικά και κοινωνικά, αρκεί να μεθοδεύεται σωστά η διδασκαλία και η θεραπεία τους.
2. Η έλλειψη προόδου αναλύεται ως μη-κατάλληλη αντιμετώπιση και όχι ως αδυναμία του παιδιού.
3. Με εντατική και κατάλληλη θεραπεία, τα παιδιά με αυτισμό σημειώνουν άμεση και εμφανή βελτίωση.

Γενικές Αρχές της Ανάλυσης της Συμπεριφοράς

4. Το εύρος της βελτίωσης του παιδιού εξαρτάται και από το δυναμικό του παιδιού.
5. Υπάρχουν βασικές αρχές που διέπουν την ανθρώπινη συμπεριφορά, αλλά όχι «συνταγές» για την τροποποίησή της.
6. Η συμπεριφορά, ως ένα μεγάλο βαθμό, ορίζεται από τα επακόλουθα ή τις συνέπειές της, γι' αυτό και προτείνεται η χρήση εξατομικευμένων συστημάτων ανταλλάξιμων αμοιβών.

Γενικές Αρχές της Ανάλυσης της Συμπεριφοράς

7. Οι προβληματικές αντιδράσεις είναι επίκτητες και όχι ιδιοσυγκρασιακές.
8. Η παρέμβαση γίνεται με γνώμονα τη γενίκευση και διατήρηση των δεξιοτήτων, καθώς και την εφαρμογή της θεραπευτικής παρέμβασης μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον.

Η δομημένη συμπεριφοριοαναλυτική προσέγγιση (Lovaas)

- Ivar Lovaas
- Pat Krantz
- Lynn McClannahan
- Don Baer, Ted Risley, Montrose Wolf
- Kansas University

Χαρακτηριστικά των συμπεριφοριοαναλυτικών παρεμβάσεων

Α. Επικεντρώνονται στη συστηματική διδασκαλία μικρών, μετρήσιμων μονάδων συμπεριφοράς. Κάθε συμπεριφορά αναλύεται σε μικρότερα βήματα, τα οποία διδάσκονται με συγκεκριμένο τρόπο παρέχοντας ποικίλες μορφές τμηματικής βοήθειας, όταν ο μαθητής δεν ανταποκρίνεται επαρκώς.

Χαρακτηριστικά των συμπεριφοριοαναλυτικών παρεμβάσεων

Β. Παρέχουν τη δυνατότητα αλληπάλληλων επαναλήψεων διδακτικών επεισοδίων (mass trials), προκειμένου για την πρόσκτηση νέων αντιδράσεων και δεξιοτήτων.

Χαρακτηριστικά των συμπεριφοριοαναλυτικών παρεμβάσεων

- Γ. Τονίζεται η συνέπεια, με την οποία *καθοδηγούμε* το παιδί, *διαμορφώνουμε το πλαίσιο, ορίζουμε το χρόνο και τους θεραπευτές*, τις συνθήκες γενίκευσης και διατήρησης των θεραπευτικών κεκτημένων.
- Δ. Οι συνέπειες, τα επακόλουθα της συμπεριφοράς του παιδιού είναι καθοριστικής σημασίας για τη μάθηση, αλλά και για το θυμικό του.

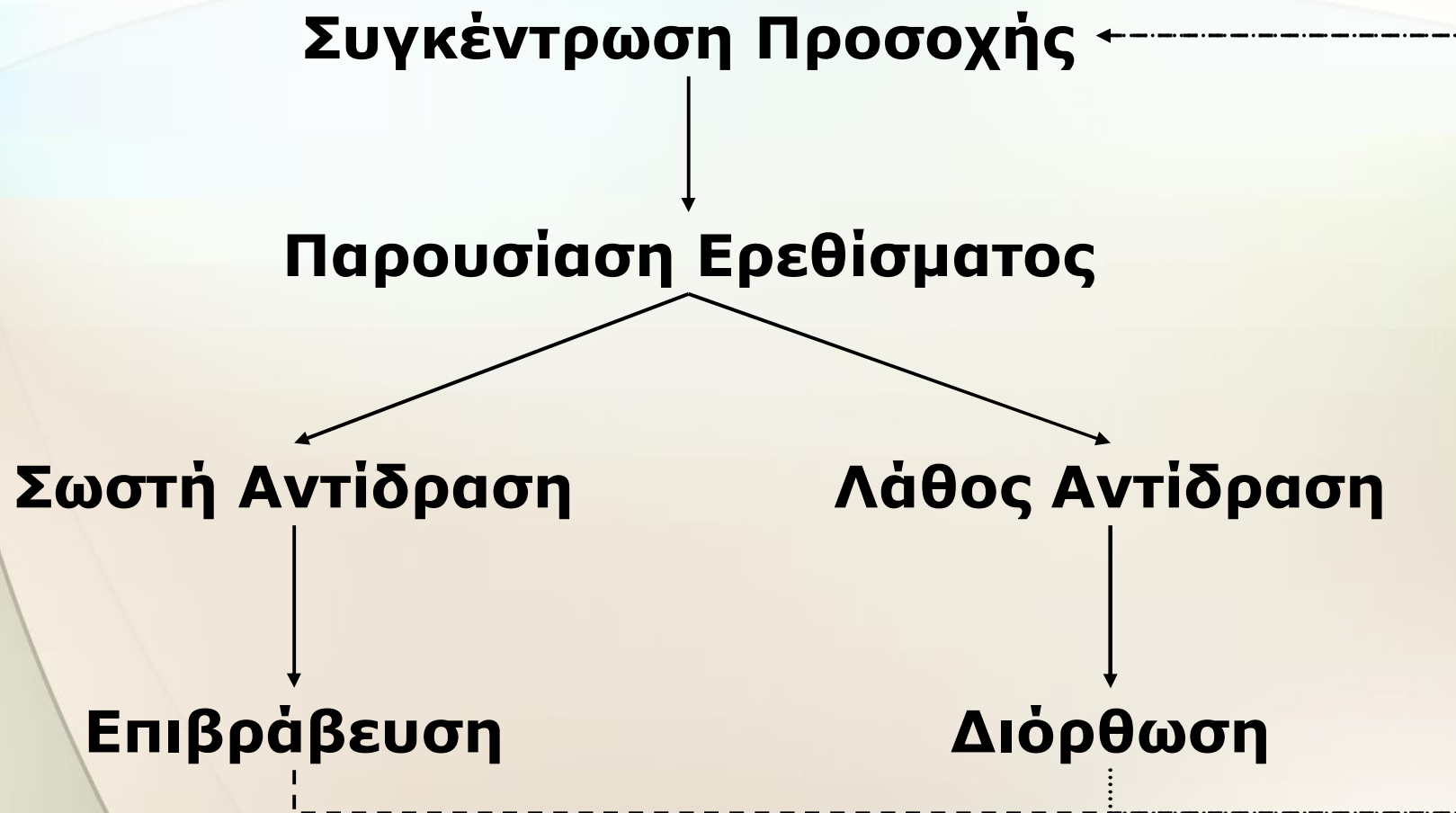
Χαρακτηριστικά των συμπεριφοριοαναλυτικών παρεμβάσεων

Ε. Αποσκοπούν στην κατάκτηση βασικών στόχων, ακολουθώντας μια *αναπτυξιακή ιεραρχία*

ΣΤ. Διευρύνεται το πεδίο της θεραπείας σε **νέους τομείς**, όπως η έκφραση πρόσφορων συναισθηματικών αντιδράσεων, η επίλυση προβλήματος, η αυτο-διαχείριση και η θεωρία του νου

Σημαντικότερες τεχνικές

1. ο Κύκλος Συστηματικής Διδασκαλίας:

Σημαντικότερες τεχνικές

2. η *Κλιμακωτή Διαμόρφωση της Συμπεριφοράς* στοχεύει στη συνεχή βελτίωση αντιδράσεων, ώστε να εκδηλώνονται με τον αρτιότερο τρόπο (*fluency*).
3. η *Διδασκαλία Αλυσιδωτών Αντιδράσεων*, που στοχεύει στη διδασκαλία σύνθετων αντιδράσεων, αφού τις αναλύσουμε σε μικρότερα και πιο ευπρόσληπτα, για το παιδί, βήματα.

Σημαντικότερες τεχνικές

4. τα *Προγράμματα Αυτοαπασχόλησης* (activity schedules) και αυτο-ρύθμισης, τα οποία προάγουν την αυτονομία του παιδιού και τη δυνατότητά του να λαμβάνει από μόνο του αποφάσεις.
5. η *Παρατήρηση Προτύπου προς Μίμηση* είτε με ζωντανά πρότυπα είτε με βιντεοσκοπημένα

Σημαντικότερες τεχνικές

6. *Εναλλακτικά Πρόγραμμα Επικοινωνίας*, όπως το PECS
7. Πολλές άλλες τεχνικές, όπως η κατ' ευκαιρία διδασκαλία, η συστηματική χρήση τμηματικής βοήθειας και η διδασκαλία σε ισοδύναμες τάξεις αντιδράσεων.

Όλα τα συμπεριφοριοαναλυτικά προγράμματα αποσκοπούν, από την έναρξη ακόμη της παρέμβασης:

1. στον περιορισμό της δυσπροσάρμοστης συμπεριφοράς
2. στην ανάδειξη των μιμητικών ικανοτήτων του παιδιού
3. στη συμμόρφωση προς τις εντολές του θεραπευτή και
4. στη διακριτική μάθηση, δηλαδή στην προσεκτική παρατήρηση και διαφοροποίηση ποικίλων ερεθισμάτων, που σκοπό έχει την αντιμετώπιση της υπερεπιλεκτικότητας και ποικίλων άλλων προβλημάτων, που δυσχεραίνουν την αναπτυξιακή πορεία των ατόμων με αυτισμό

Πλαίσιο Παρέμβασης

Θεραπευτικά προγράμματα κατ' οίκον (home-based programs)

- Η παρέμβαση γίνεται, κατά κύριο λόγο, στο σπίτι του παιδιού
- Διεξάγεται από μια ομάδα θεραπειών
- Εποπτεύεται:
 - από ειδικούς
 - από τους γονείς
- Π.χ. Το Πρόγραμμα Πρώιμης Παρέμβασης του Πανεπιστημίου UCLA (“Young Autism Project at UCLA”)
- Ivar Lovaas

Χαρακτηριστικά της παρέμβασης:

- 40 ώρες / εβδομάδα
- αναλογία παιδιού-θεραπευτών 1:1
- εκπαίδευση γονέων
- υπό εποπτεία ένταξη στο σχολείο
- τακτική αξιολόγηση προόδου

Πλεονεκτήματα:

- το παιδί κερδίζει πολύτιμο διδακτικό χρόνο
- οι γονείς αποκτούν θεραπευτικές δεξιότητες
- συνήθως, η συμβολή των ειδικών δεν επαρκεί πλήρως, οπότε κρίνεται σκόπιμη και η συμβολή της οικογένειας.
- οι γονείς ενδυναμώνονται στο γονεϊκό τους ρόλο και επαναπροσδιορίζουν τη σχέση με το παιδί τους

Πλεονεκτήματα:

- μαθαίνουν να διαχειρίζονται τα προβλήματα συμπεριφοράς του παιδιού
- μειώνεται το κόστος της παρέμβασης
- προάγεται η γενίκευση και η διατήρηση των κεκτημένων δεξιοτήτων

*** Παρά τα θετικά αποτελέσματα δεν είναι
εξίσου αποτελεσματικά με τα προγράμματα
που διεξάγονται σε οργανωμένα κέντρα, όταν
υπεύθυνοι εποπτείας είναι οι γονείς και όχι
επαγγελματίες ψυχικής υγείας.

Παρέμβαση σε οργανωμένα θεραπευτικά κέντρα

Χαρακτηριστικά της παρέμβασης:

- 40 ώρες / εβδομάδα
- εξατομικευμένα προγράμματα
- αλλαγή θεραπευτή ανά 1 ώρα
- συμμετοχή σε δυαδικές και ομαδικές δραστηριότητες

Χαρακτηριστικά της παρέμβασης:

- αναλογία παιδιού-θεραπευτών 1:1 έως 1:3
- εκπαίδευση γονέων
- κατ' οίκον παρέμβαση (home programming)
- υπό εποπτεία ένταξη στο σχολείο
- η σχολική και κοινωνική ένταξη αποτελεί κεντρικό στόχο
- τακτική αξιολόγηση προόδου

Πλεονεκτήματα:

- πολύ οργανωμένες θεραπευτικές συνθήκες
- δυνατότητα παροχής συνεχούς εποπτείας στους θεραπευτές
- θεραπευτές από διάφορες ειδικότητες
- δυνατότητα αλληλεπίδρασης με άλλα παιδιά
- περιορίζεται το άγχος των γονέων (δεν χάνονται διδακτικές ώρες συνέπεια στις συνθήκες θεραπείας κ.ά.)

*** Υψηλό κόστος στη θεραπεία

Παρέμβαση στο σχολείο

- (α) ειδικές τάξεις αποκλειστικά για παιδιά με αυτισμό, στο ειδικό ή στο γενικό σχολείο
- (β) ειδική τάξη - τμήμα ένταξης
- (γ) γενικό σχολείο, ενταγμένα σε κανονική τάξη με ή χωρίς συνοδό

Πλεονεκτήματα:

- δυνατότητα συμμετοχής στο πιο φυσικό για το παιδί πλαίσιο - το σχολείο
- δυνατότητες, έστω και σε συγκεκριμένες μόνο συνθήκες, με παιδιά τυπικής ανάπτυξης
- εξοικείωση του παιδιού με νατουραλιστικές συνθήκες

*** Κάποιες σημαντικές ειδικές μορφές στήριξης δεν είναι συνήθως διαθέσιμες για το παιδί και την οικογένειά του στο πλαίσιο του σχολείου (π.χ., εκπαίδευση γονέων και συμβουλευτική οικογένειας)

Επιλογή Πλαισίου

- Ανάλογα με τις ανάγκες του παιδιού
- Δεν υπάρχει σαφής απάντηση για το καλύτερο θεραπευτικό πλαίσιο
- Το πλαίσιο δεν αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για τη θεραπευτική έκβαση
- Λαμβάνονται υπόψη:
 - οι αναπτυξιακοί παράγοντες
 - το επίπεδο λειτουργικότητας του παιδιού
 - οι δυνατότητες του παιδιού

Είδος συμπεριφοριοαναλυτικής προσέγγισης

Οι νατουραλιστικές συμπεριφοριοαναλυτικές παρεμβάσεις

- Κατ' ευκαιρία διδασκαλία (*incidental teaching*)
- Διδασκαλία με μίμηση προτύπου (*peer modeling*)

Γενικά χαρακτηριστικά:

- Στοχεύουν πρωτίστως στην ανάπτυξη της επικοινωνίας και της κοινωνικότητας του παιδιού
- Επίκεντρο της παρέμβασης αποτελούν οι αυθόρμητες πρωτοβουλίες του παιδιού και όχι η κατευθυντική παρέμβαση του θεραπευτή
- Δίνουν έμφαση στην δημιουργία κινήτρων για μάθηση

Γενικά χαρακτηριστικά:

- Το περιβάλλον διδασκαλίας δεν είναι αυστηρά δομημένο
- Η διδασκαλία γίνεται κατά τη διάρκεια της αλληλεπίδρασης του παιδιού με τον ενήλικα
- Παρέχουν φυσικά ενισχυτικά επακόλουθα
- Ενισχύονται οι προσπάθειες του παιδιού με τη χρήση φυσικών ενισχυτών

Πλεονεκτήματα:

- αυξάνουν τη δυνατότητα αυθόρμητων εκδηλώσεων
- αυξάνουν τη δυνατότητα γενίκευσης και διατήρησης της συμπεριφοράς
- αξιοποιούν καλύτερα, στη μάθηση, τις φυσικές περιβαλλοντικές συνθήκες
- είναι πιο ευχάριστες για τα παιδιά και τους γονείς και οδηγούν σε θετικότερες αλληλεπιδράσεις της οικογένειας σε σχέση με τα αυστηρά δομημένα προγράμματα

*** Χρειάζεται αρκετή προετοιμασία εκ μέρους του θεραπευτή

*** Προϋποθέτει αρκετή κλινική εμπειρία

*** Δύσκολη η εφαρμογή τους στα πρώτα στάδια της θεραπείας

Αντιπαράθεση αυστηρά δομημένων & νατουραλιστικών παρεμβάσεων

Αυστηρά δομημένα προγράμματα	Νατουραλιστικά προγράμματα
<i>Συνεδρίες και διδακτικά επεισόδια</i>	
Αυστηρά δομημένες συνεδρίες, που κατευθύνονται από το δάσκαλο, ο οποίος ξεκινά κάθε διδακτικό επεισόδιο, ενώ στη συνέχεια δίνει πολλές και αλληπάλληλες ευκαιρίες στο παιδί για μάθηση.	Λιγότερο δομημένες συνεδρίες, στις οποίες το παιδί αναλαμβάνει την πρωτοβουλία για κάθε διδακτικό επεισόδιο. Απαιτείται ιδιαίτερη μέριμνα για τη διαμόρφωση των περιβαλλοντικών συνθηκών, ώστε να εγείρεται το ενδιαφέρον του μαθητή για πρωτοβουλίες επικοινωνίας.

**Αυστηρά δομημένα
προγράμματα**

**Νατουραλιστικά
προγράμματα**

Αμεσότητα της καθοδήγησης & των συνθηκών διδασκαλίας

Άμεση καθοδήγηση του παιδιού από το θεραπευτή, εγγύτητα παιδιού και θεραπευτή και περιορισμός των ερεθισμάτων που διασπούν την προσοχή του παιδιού.

Διδακτικά επεισόδια, στα οποία η συμμετοχή του θεραπευτή είναι έμμεση, ο θεραπευτής τηρεί όσο το δυνατό μεγαλύτερη απόσταση από το παιδί και η διδασκαλία πραγματοποιείται στο φυσικό περιβάλλον του παιδιού.

**Αυστηρά δομημένα
προγράμματα**

**Νατουραλιστικά
προγράμματα**

Προγενόμενα ή διακριτικά ερέθισμα

Τα προγενόμενα ή διακριτικά ερεθίσματα επιλέγονται από το θεραπευτή και παρέχονται κατ'εξακολούθηση, μέχρι το παιδί να ανταποκριθεί στους διδακτικούς στόχους.

Το παιδί παίρνει πρωτοβουλία επιλογής των ερεθισμάτων που θα αξιοποιηθούν για διδακτικές σκοπιμότητες, οπότε είναι απρόβλεπτα και ποικίλλουν.

**Αυστηρά δομημένα
προγράμματα**

**Νατουραλιστικά
προγράμματα**

Αντιδράσεις-στόχοι

Ο θεραπευτής επιλέγει τους διδακτικούς στόχους, οι οποίοι διδάσκονται για όσα διδακτικά επεισόδια χρειαστεί και με τη σειρά που επιλέγει ο θεραπευτής.

Παρ' ό,τι οι στόχοι της κάθε συνεδρίας είναι σαφείς, η σειρά και ο τρόπος που θα διδαχθούν έγκειται άμεσα στο παιδί και έμμεσα στο θεραπευτή.

**Αυστηρά δομημένα
προγράμματα**

**Νατουραλιστικά
προγράμματα**

Στρατηγικές τμηματικής καθοδήγησης

Καθορίζονται από το
θεραπευτή και
χρησιμοποιούνται
κατ'εξακολούθηση για την ίδια
αντίδραση.

Ποικίλλουν ανάλογα με τις
πρωτοβουλίες που παίρνει το
παιδί.

**Αυστηρά δομημένα
προγράμματα**

**Νατουραλιστικά
προγράμματα**

Ενισχυτές

Συνήθως δε συνδέονται λειτουργικά με τη συμπεριφορά-στόχο και δε διαφοροποιούνται από το ένα διδακτικό επεισόδιο στο επόμενο.

Έχουν λειτουργική σχέση με τη ζητούμενη αντίδραση, εφόσον η ενίσχυση σε κάθε διδακτικό επεισόδιο ορίζεται από την πρωτοβουλία του παιδιού και διαφοροποιούνται για κάθε διδακτικό επεισόδιο.

**Αυστηρά δομημένα
προγράμματα**

**Νατουραλιστικά
προγράμματα**

Κριτήρια εμφάνισης της ενίσχυσης

Η ενίσχυση παρέχεται σε συνάφεια με την εκδήλωση της συμπεριφοράς-στόχου αυτής καθαυτής, ή με προοδευτικά πλησιέστερες σε αυτήν αντιδράσεις.

Μπορεί να παρέχεται ενίσχυση ακόμη και για τις προσπάθειες του παιδιού, χωρίς απαραίτητα να πληρούνται τα κριτήρια για επιτυχείς αντιδράσεις.

Σύγκλιση αυστηρά δομημένων & νατουραλιστικών παρεμβάσεων

- Κοινές βασικές αρχές και θεωρητικό πλαίσιο
- Λειτουργούν συμπληρωματικά

Verbal Behavior

- Skinner «Verbal Behavior» (1957)
- Partington & Sundberg (1998)
- Sundberg & Michael (2001)

Χαρακτηριστικά της παρέμβασης

- Στόχος η ανάπτυξη των δεξιοτήτων επικοινωνίας
- Έμφαση στη λειτουργία της επικοινωνίας παρά στη δομή της
- Εκπαίδευση σε δομημένα και νατουραλιστικά πλαίσια
- Χρήση συμπεριφοριοαναλυτικών τεχνικών

Χαρακτηριστικά της παρέμβασης

- Κατηγορίες επικοινωνιακών αντιδράσεων:
 - Μίμηση λεκτικών αντιδράσεων (echoic)
 - Λεκτικές αντιδράσεις που έχουν άμεσο όφελος για τον ομιλητή (mand)
 - Ονομασία και περιγραφή αντικειμένων (tact)
 - Κατανόηση του λόγου (receptive repertoire)
 - Λεκτικές αντιδράσεις προχωρημένου επιπέδου (intraverbals)

Χαρακτηριστικά της παρέμβασης

- Έμφαση στα πρώτα στάδια της παρέμβασης στη διδασκαλία μορφών συμπεριφοράς που θα διευκολύνουν το άτομο να εκφράσει τις επιθυμίες του (mand)
- Έμφαση στη σημασία των κινήτρων
- Διδασκαλία της ίδιας λέξης χωριστά για κάθε διαφορετική λειτουργία που μπορεί να επιτελέσει

Χαρακτηριστικά της παρέμβασης

- Διάκριση μεταξύ της συμπεριφοράς του ομιλητή και ακροατή
- Κατανόηση και έκφραση αντιμετωπίζονται ως ανεξάρτητες λειτουργικές σχέσεις
- Εναλλακτική επικοινωνία με χρήση νοημάτων

Πλεονεκτήματα

- Προάγει την αυθόρμητη χρήση του λόγου
- Προάγει τις ανεξάρτητες πρωτοβουλίες για αλληλεπίδραση
- Προάγει τη γενίκευση, εξαιτίας της επίδρασης των κινήτρων
- Μειώνονται οι ανεπιθύμητες μορφές συμπεριφοράς, ως αποτέλεσμα των επικοινωνιακών δεξιοτήτων που αποκτά το παιδί
- Η μαθησιακή διαδικασία είναι ευχάριστη για το παιδί και τους εκπαιδευτές

*** Δεν υπάρχουν επαρκή ερευνητικά δεδομένα,
τα οποία καταδεικνύουν τα μακροπρόθεσμα
οφέλη στη συνολική προσαρμοστική
συμπεριφορά του παιδιού

Διδασκαλία καίριων δεξιοτήτων

Koegel & Koegel

Χαρακτηριστικά της παρέμβασης:

- Σε αντίθεση με τις νατουραλιστικές προσεγγίσεις, δεν περιορίζεται μόνο στις επικοινωνιακές δεξιότητες, αλλά στοχεύει στη διδασκαλία ενός ευρέως φάσματος δεξιοτήτων.

Χαρακτηριστικά της παρέμβασης

- Έμφαση σε ορισμένες καίριες, για την ανάπτυξη του ατόμου, δεξιότητες, υποστηρίζοντας πως άλλα σοβαρά συμπτώματα της διαταραχής αποτελούν δευτερογενή επακόλουθα της μη φυσιολογικής ανάπτυξης των πρωτογενών αυτών μειονεξιών.
- Συμμετοχή της οικογένειας στο σχεδιασμό και τη διεξαγωγή της παρέμβασης
- Εκπαίδευση σε φυσικά πλαίσια καθόλη τη διάρκεια της ημέρας, τόσο στο σχολείο όσο και στο σπίτι των παιδιών με αυτισμό

Χαρακτηριστικά της παρέμβασης

- Κατηγορίες καίριων δεξιοτήτων οι οποίες αφορούν:
 - Κίνητρα
 - Επεξεργασία περισσότερων από ενός χαρακτηριστικών των ερεθισμάτων (αντιμετώπιση υπερεπιλεκτικότητας των ερεθισμάτων)
 - Αυτοδιαχείριση
 - Ανεξάρτητη πρωτοβουλία για αλληλεπίδραση
 - Δεξιότητες που προάγουν τη γενίκευση και τη διατήρηση κεκτημένων δεξιοτήτων σε βάθος χρόνου
 - Ενσυναίσθηση

Αποτελεσματικές τεχνικές βελτίωσης των κινήτρων:

- Παροχή δυνατοτήτων επιλογής στο ίδιο το παιδί.
- Συχνές εναλλαγές στα ερεθίσματα, τους ενισχυτές, τις δραστηριότητες που απευθύνονται στο παιδί.
- Συχνή και συστηματική εναλλαγή μεταξύ κεκτημένων και νέων δεξιοτήτων, σε συνδυασμό με διαφορεική ενίσχυση
- Άμεση παροχή «φυσικών ενισχυτών» επακόλουθων, σε συνάρτηση με την επιθυμητή αντίδραση.
- Ενίσχυση των προσπαθειών του παιδιού, ανεξάρτητα από το πόσο επιτυχείς είναι, στο ξεκίνημα της παρέμβασης

Αποτελεσματικές τεχνικές αντιμετώπισης της υπερεπιλεκτικότητας:

- Τροποποίηση του διακριτικού ερεθίσματος, ώστε να υπερτονίζεται μια συναφή προς τη διαδικασία διάστασή του και να διευκολύνεται η διάκρισή του από άλλα παρόμοια ερεθίσματα.
- «Υπό συνθήκες» διακριτική μάθηση, η οποία επιτυγχάνεται μέσω της συστηματικής και σταδιακής διάκρισης των πολλαπλών χαρακτηριστικών του ερεθίσματος

- Σημαντικότερες τεχνικές αυτοδιαχείρισης:
 - η αυτοκαταγραφή και η αυτοενίσχυση
- Η συχνότητα των ανεξάρτητων πρωτοβουλιών για αλληλεπίδραση ως προβλεπτικός παράγοντας της αποτελεσματικότητας της εκπαιδευτικής διαδικασίας

Πλεονεκτήματα

- Μέσω της έγκαιρης διδασκαλίας καίριων δεξιοτήτων επιτυγχάνεται η παράλληλη βελτίωση πολλών δευτερογενών συμπτωμάτων, χωρίς περαιτέρω εκπαίδευση :
 - Μειώνεται ο αριθμός των μορφών συμπεριφοράς που χρήζουν άμεσης παρέμβασης, η διάρκεια του προγράμματος και η προσπάθεια που χρειάζεται να καταβάλλουν παιδιά, γονείς και εκπαιδευτές για την υλοποίησή του

Πλεονεκτήματα

- Οι γονείς αισθάνονται πιο χαρούμενοι και λιγότερο αγχωμένοι όταν χρησιμοποιούσαν τη μεθοδολογία της διδασκαλίας καίριων δεξιοτήτων με τα παιδιά τους, από ότι όταν εφήρμοζαν πιο δομημένες διδακτικές τεχνικές
- Λειτουργούν αντισταθμιστικά στις προβληματικές αντιδράσεις του παιδιού

*** Απαιτούν περισσότερη προετοιμασία εκ μέρους του θεραπευτή

*** Χρειάζεται πλούσια θεραπευτική εμπειρία και θεωρητική γνώση της ΕΑΣ, για να χρησιμοποιηθούν ορθά οι μέθοδοι που προβλέπονται για τη διδασκαλία καίριων δεξιοτήτων

Αποτελεσματικότητα των συμπεριφοριοαναλυτικών προσεγγίσεων

- Ελάχιστες έρευνες έχουν συστηματικά αξιολογήσει τη συνολική και μακροπρόθεσμη συμβολή της συμπεριφοριοαναλυτικής παρέμβασης σε παιδιά με αυτισμό
- 19 έρευνες παρέχουν τέτοιου είδους αξιολόγηση (1985-2006)

Αποτελεσματικότητα των συμπεριφοριοαναλυτικών προσεγγίσεων

- Η έρευνα του Lovaas (1987) είχε τα καλύτερα αποτελέσματα:
 - μέσος όρος ηλικίας παιδιών 34 μηνών
 - 40 ώρες θεραπεία / εβδομάδα
 - 2-3 χρόνια παρέμβαση
 - θετικές αλλαγές στο γνωστικό, επικοινωνιακό, κοινωνικό κ.ά. τομείς
 - 47% των συμμετεχόντων έφτασαν να έχουν Δ.Ν. σε φυσιολογικά επίπεδα, φοιτούσαν σε κανονικές τάξεις, δεν διέφεραν από τους συμμαθητές τους

Αποτελεσματικότητα των συμπεριφοριοαναλυτικών προσεγγίσεων

- Πολύ μικρότερα ποσοστά πλήρους αποκατάστασης στις υπόλοιπες έρευνες
- Σε 15 από τις 19 έρευνες σημειώθηκε κλινικά και στατιστικά σημαντική βελτίωση
- Εξίσου αποτελεσματικές οι παρεμβάσεις και σε παιδιά με άλλες ΔΑΔ

Αποτελεσματικότητα των συμπεριφοριοαναλυτικών προσεγγίσεων

- Καλύτερα αποτελέσματα όταν η παρέμβαση ξεκινά στην ηλικία 2-4 ετών
- Δεν είναι μόνο η εντατικότητα της συμπεριφοριοαναλυτικής προσέγγισης, αλλά κυρίως το είδος των τεχνικών που χρησιμοποιούνται, η διδακτική μεθοδολογία

Ικανοποίηση Γονέων

- 70% των γονέων δήλωσε ικανοποίηση, θεωρώντας ότι τα παιδιά τους είχαν βελτιωθεί σημαντικά σε αρκετούς τομείς και ότι η παρέμβαση ήταν επαρκής στην αντιμετώπιση των αναγκών των παιδιών τους
- Περιορίστηκε το στρες που βίωναν πριν την παρέμβαση
- Οι απαιτήσεις της παρέμβασης από τους ίδιους και τα παιδιά τους δεν ήταν υπερβολικές

Ικανοποίηση Γονέων

- Ικανοποιήθηκαν από τη συνεργασία και τη σχέση που ανέπτυξαν με τους θεραπευτές.
- Μετά την παρέμβαση αντιμετώπιζαν τον αυτισμό με μεγαλύτερη αισιοδοξία και περισσότερη αυτοπεποίθηση για τη διαχείριση προβλημάτων συμπεριφοράς
- Σχεδόν όλοι δήλωσαν πως θα πρότειναν τη συμπεριφοριοαναλυτική παρέμβαση και σε άλλους γονείς